

KÁNTOR LAJOS

KUTYAVILÁG

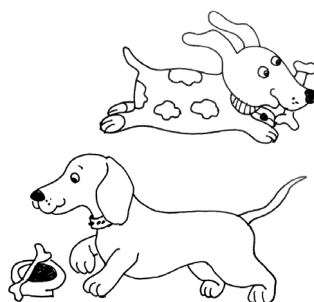
A MIKES KELEMEN UTCÁBAN

Jelentés irodalomközelből

■ A Mikes Kelemen utcát (a kolozsvárit és benne a 15-ös számot) nem magyarázom – aki nem ismeri, annak amúgy is hiába magyarázkodnék, legfeljebb Mikes legendás hűségét emlegethetném –, a kutyavilág viszont értelmezésre szorul. Az akadémiai helyesírási szótárban kettőbe írva találok: kutya világ. Ez így nyilván a rosszra utal, mint a kutya élet, a kutya hideg vagy akár a kutyaházi, holott itt nálunk nem erről van szó.

A Mikes Kelemen utca 15-ben jó negyven éve meghonosodott kutyavilág egyszerre jelenti az udvart, a folyosót, engedékenyebb pillanatainkban az előszobát, a konyhát, olykor a benti tereket is, egy gyors számbavétel erejéig; mint ahogy valamikor jelentette a kertet – de mára az inkább amolyan macskaparadicsom, Lilike bosszúságára. Amiért viszont ő is hibás. De még maradok az előtörténetnél, megismételve a legfontosabb tényeket a negyedszázada írt elbeszélésből (*Megbolondult a kutyám*). Sőt azelőttre is visszamegyek.

Anyai nagyszüleim idejében bizonyára elképzelhetetlen lett volna a polgári rendet ezen a telken kutyával bepiszkítani, házörzésre meg nem volt szükség, a gyümölcsöskert békéjét sem fenyegette semmi. Amikor viszont mi, a két óvodás fiúval, egy Dónát negyedi bérház hetedik emeletén laktunk, a szüntelen rimázkodásra az volt a lehetséges (szokásos) válasz: ha nekünk is kertes házunk lesz, majd akkor... Ez pedig a múlt század hetvenes éveinek legelején bekövetkezett, mégpedig a Mikes utcai családi ház földszintjét vehettük birtokunkba – és nemsokára az első német juhászt. Innen már valóban a kutyavilág következik (a kulturális mellett, a családi részeként), egymást

Tapasztalatszerzésben és értelmezésben nem kívánok versenyre kelni akadémikusunkkal, Csányi Vilmoossal, sem a Columbia Egyetemen pszichológiát és etológiát tanító Alexandra Horowitzcal (*A kutya szerint a világ* című könyv szerzőjével) vagy kolozsvári szakembereinkkel, Bogdán Imrével, Madaras Péterrel.

követő hét kutyával, ötödfél évtized alatt. Ez ugye már tekintélyes múlt; persze tapasztalatszerzésben és értelmezésben nem kívánok versenyre kelni kiváló akadémikusunkkal, Csányi Vilmossal, sem a Columbia Egyetemen pszichológiát és etológiát tanító Alexandra Horowitzcal (*A kutya szerint a világ* című könyv szerzőjével) vagy kolozsvári szakembereinkkel, Bogdán Imrével, Madaras Péterrel. Bence unokám kutyatenyésztői és versenysikereire nem nekem kell büszkének lennem, bár nem kizárt, hogy apja és nagybátyja kutyás emlékei a gének útján... De erről még nem olvastam, bármennyire érteni vélem, hogy ember és kutya évezredes együttélése mi mindent rejteget. És helyeslően olvasom: minden kutya egyéniség.

Íme az én példáim:

Két lábon járt

■ Nem tudom pontosan behatárolni, melyik évben lett a miénk Morzsa. Egyszer csak itt volt. Vagy a kapun engedte be valaki, vagy a szomszédos zsinagóga kerítésén préselte át magát egy kis rókaképű, vöröses szőrű kutyus, feljött a folyósóra, bekérezkedett a konyhára. Hamar megszerettette magát. Persze mind a négy lábát használta, különös képességére azonban hamar rájöttünk. A konyhaszéken felejtett májpástétom porcelántányérját a földön találtuk, épen. Morzsa ettől kezdve nem titkolta, hogy tud ő két lábon is járni. Nyilván egy erre járt cirkuszból szökött meg, könnyeltük el a tényt. És percre sem vetettük szemére, hogy nem „fajtisza”, jöllehet valamilyen nemes fajtát gondoltunk a házhoz kapcsolni.

Az már Laci és István gyermeki követelésének lett az eredménye, hogy nem túl sok pénzért szereztünk egy nagyjából hasonló méretű, sima szőrű tacskót, barna „földszintes kutyát”. Janikovszky Évának (könyvének) köszönhetően Tacsipacsi lett a neve. Törvényesen – tacskó apától – nemsokára szült szép, egészséges kölyköket, egyet-kettőt el tudtak adni a fiúk (a jövedelem nyilván az övék maradt), a többit elajándékozták. Aztán történt – Tacsipacsi emberi korra átszámítva már vénséges vénnek, kilencvenévesnek számított –, hogy megjelent egy kis fekete kan az udvaron, felcsinálta a mi Tacsipacsinkat, ő pedig megszült egy életképtelen szörnyet, nem kis ijedelmünkre. Kevéssel később, az élet rendje szerint, tacskó nélkül maradt a ház.

Magasugró bajnok

■ Flypről, a szürke schnauzerről nálam többet Laci fiam tudna mondani. Ő meg István tornáztatta naponta, szemet gyönyörködtetően fejlődött Flyp a magasugrásban, atlétikus alkata kikövetelte, hogy megmérettessék versenyen is – egyelőre csak a Szatmárnémetiben sorra kerülő szépségversenyen. Ő volt az első kutyánk, aki fölfelezte a régi újságokat, folyóiratokat a lépcsőfeljárónál, ebből azonban nem lett köztünk konfliktus, elszállításra váró, kiolvasott példányokban kárt tenni nem számított bűnnek. A bűnt egy korábbi állatorvos barátunk követte el: az esővel sújtott versenyen Flyp megfázott, tüdőgyulladást kapott, a nem fertőtlenített injekciós tűvel beléje oltották a szopornyicát. Egy hónapon át küzdött a kórral, gyógyszer nem segített – a kertben temettük el.

Princ és Gonzó kalandjai

■ A historikus igazság megkövetelte volna, hogy a német juhászokkal kezdjem házunk (utcánk) kutyavilágának felmondását, már csak azért is, mert tőlük, általuk szereztem valós ismereteket kutyapszichológiából. Leszámítva a pár hónapra kölcsönbe fogadott Argót, ők ketten, Princ és Gonzó voltak azok, akik itt éltek végig az éle-

tüket. (Emlékezetem szerint Tacsipacsi már nem egészen fiatalon került a Mikes Kelemen 15-be.) Princ a 13. szám alatti zsinagóga udvarán, félelmetesen vad anyja mellett „szocializálódott”, fél éves korában vásároltuk meg, fiaink egyezkedését követően került át a kerítés innenső oldalára, a kutyaóllal együtt. A kert végében volt Princ otthona, esténként a gyerekek (a szomszéd, a volt tulajdonos, a gondnok kérésére) átengedték a megnyitott hátsó ajtón az anyjához. Ennek kárát egy késői órán a zsinagóga előtti harci térbe keveredett macska látta, valamint a szörnyű zajra felriadt környékbeli lakók; később fényképész barátom hívta ki maga ellen a sorsot, azaz a láncon lévő Princet: hergelte, mert mindenáron a vicsorító eb száját akarta lencsevégre kapni – ami sikerült is, de közben Princ elszakította láncát, nekem kellett a fotóst kimentenem veszélyessé vált helyzetéből.

Ettől eltekintve Princ itthon békésen viselkedett, általában kívárta nyugodtan, hogy sötétedés előtt befuthat a lakásba, megkeres a dolgozószobámban, ide áll az írógép mellé, csendben kiköveteli, hogy megsimogassam a fejét; aztán futott ki az udvarra, kertbe, éjszakára eltúrta a láncot. Utóvégre házörzőnek szerződöttük. Kialakított türelmét még akkor is megőrizte, amikor a kínai szérum okozta fekély miatt a száját meg kellett operálni. Én vittem el pórázon az állatkórházba, borjúnak elégséges altatómennyiséggel sikerült eltatni, másnapról vittem neki az ételt a kórházba, gyógyultan hozhattam haza. De hetekig vigyáznom kellett, amíg elmúlik a gyanakvása, és visszaáll a régi barátság, szeretet. (Az öregkorban kiújult betegség és eltávózása okozta szomorúságunkat nem részletezem.)

Gonzó 1988 őszén, bukaresti tömbházlakásban látta meg a napvilágot (Laci szerezte barátjától), négyhetesen hálókocsin, kabát alá rejtve utazott Kolozsvárig – a szigorodó diktatúra feltételei közt szerencsére észrevétlenül. Következő nyárig-őszig tökéletesen alkalmazkodott a gazdasági körülményekhez, húshoz-csonthoz nemigen jutott, a hulló gyümölcsöt megszerette, sőt megtanulta a diófa alatti termést feltörni. Igazi meglepetést később kezdett okozni, már a forradalom (az állítólagos) után. Az már korábban kialakult, hogy éjszakára kijöhet a szűk kutyaudvarnak kiképzett térből, döngetheti az utcai kaput, megugatja az elhaladó járókelőket. Ahogy a kötetcímet adó novellában megírtam 1990-ben (*Megbolondult a kutyám*): „A kapun belül, úgy másfél méter magasságban található a levélszekrény, amelyet egy szeg tart bezárva. Gonzó rájött, hogy megfelelő számú döngetés után a szeg enged, kihull, és ő hozzájuthat a friss lapokhoz. Néhány hétre elutaztunk, s ezalatt rászokott a Szabadságra, a *Helikonra*, sőt a *Keresztény Szóra* is. Ami viszont ennél súlyosabb, a sógoromnak járó *Adevărul în libertate* (Igazság a szabadságban) néhány számát is szétolvasta. Ez pedig, tekintve a lap uszító cikkeinek mennyiségét, ártalmas a Gonzó egészségére. Különösen ha figyelembe veszem, hogy amióta a sajtóval ilyen behatóan foglalkozik, nem nyúl a dióhoz. Elhatároztam: ezután csak éjfélig tart a Gonzó szabadsága. A gyógyulás jeleként érzékelem, hogy ismét rákapott a dióra.”

A novella megjelenése után még történt valami – ezt nehezebb értelmezni. Vártam egy Szócs Géza-kéziratot, amely késett. Reggel a levélszekrényhez sietve, a földön ott volt a félig megrágott Szócs-szöveg. Valamennyire rekonstruáltam.

Nem vitt rá a lelkem, hogy Gonzót összeszidjam.

A szabaduló művész

■ Kilencedik éve regnáló kutyánkat Lilikének keresztelték az unokáim. (Istvánék hozták Bogdán Imrétől, a testvér-tacskó, Mignon ment tovább Budapestre.) Tiszteséges kotorék eb, sima és drótszőrű szépséges, csinos keveréke, gyors lábú, az udvar különböző sarkain mély gödrök tanúskodnak rendszeres munkájáról. Egyébként a folyosón áll az ólja. Napközben, ha itthon vagyunk, az övé az udvar. (Még Gonzó ide-

jében a kapualj felé épült egy zárható dróthálós ajtó.) A kert irányában a kerítés jelenti a biztosítékot, immár megerősítve. Lilike ugyanis négyszeresen bizonyította, hogy noha nagyon szeret minket – az utca szabadságát legalább ugyanennyire. Kalandjait – mikor és merre, mennyi időre szökött el, kikkel találkozott, honnan sikerült, már-már reményt vesztetten, visszaszereznem – nem mesélem. Mindig boldogan futott hozzám, amikor idegen környezetben, akár lakónegyedi lakásban rátaláltam. Azóta megtanulta, hogy a kertbe (póráz nélkül) akkor sem mehet, ha nyitva a kertajtó.

Lilike nagyon okos. Csak rá kell nézni a fejére. Ha épp annyi szót nem is ért, amennyit Csányi Vilmos lehetségesnek tart, jól tudunk kommunikálni. Emberi szóval. Egy kicsit lopós azonban. Igaz, nem ételre vadászik illegálisan. A legváratlanabb helyekről próbál megszerezni magának egy száradó blúzt, törülközőt, takarót. Beviszi az óljába. Még szívesebben alszik rajtuk a szobánk ajtaja előtt.

Neki is van már irodalmi, olvasói tapasztalata, múltja. Egy előszobai polc-zuhánás következtében folyóirathalmaz került a folyosó végébe. Hetekig nem jutottam hozzá, hogy eldöntsem, minek keressek új helyet, mi mehet a kukába. A gondolkodási idő alatt Lili is gondolkodott, eldöntötte, hogy mire érdemes kíváncsinak lennie. A *Látóhatárt* választotta. Pedig választhatta volna a *Szovjet irodalom* egykori példányait.

Lilike egy sportban specialista. A Kalota átúszásában. Szeniorként. Ezért már elég türelmesen viseli, hogy a szállítódobozban kell maradnia, amíg az autóval kiérünk a zentelki malomba. Ha éppen nem esik, irány a mező és a víz.

Versenyben vagyunk a Kalota szeretetében.

Rákóczi úti ráadás

■ Ismertem egy Fülöpöt, kocker spánielt, a Márkos Berciékét. Preferanszpartiink alkalmával előszeretettel engem ugatott a Bolyai utca emeletén. Mostanában II. Fülöppel van sűrű találkozásom, a Rákóczi úti szerkesztőség udvarán, teraszán. Ő nem barna, hanem éjfékete. Labrador. Gazdái szerint Ő – Ő, Ő, Ő – nem lehet II. Fülöp. Ő Szép Fülöp. Lassú járású, megfontolt. Mindenki iránt érdeklődik, csupán a közeledése szelídebb, mint a mi Lilikénké. Hovatovább ő lesz a Korunk jelképe. Akkor viszont neki is meg kell tanulnia olvasni. Aztán pedig írni.

Még nem próbáltuk összeengedni Lilikét és Fülöpöt. Félek, nehogy Lili túl agresszíven érvényesítse női fölényét.